

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор
Глухівського національного
педагогічного університету імені
Олександра Довженка
_____Марина ХРОЛЕНКО
"___" _____ 20__

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни: СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА З ПРАКТИКУМОМ

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Предметна спеціальність: 013 Початкова освіта

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Освітньо-професійні програми: «Початкова освіта»; «Початкова освіта та інформатика»;
«Початкова освіта та психологія»

Шифр дисципліни, статус: ОК 12, обов'язковий компонент освітньої програми

Факультети/інститути: Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра теорії і методики початкової освіти

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин					Вид семестрового контролю	
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття				Самостійна робота студента	Залік	Екзамен
					Всього	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття			
Денна	1	2	3	90	44	22		22	56		+
заочна	1	2		90	10	6		4	80		+

Робочу програму навчальної дисципліни складено відповідно до Стандарту вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта ОС «Бакалавр», професійних стандартів за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)», ОПП підготовки бакалаврів за спеціальністю 013 Початкова освіта, навчального плану.

Укладач робочої програми:

Ірина КУХАРЧУК, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

кафедрою теорії і методики початкової освіти
протокол від «__» _____ 202__ року № _____
Завідувач кафедри
Тетяна ЗЕНЧЕНКО, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ННІ педагогіки і психології
протокол від «__» _____ 202__ року № _____
Голова вченої ради ННІ
Андрій ШЕРУДИЛО, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

(підпис)

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми «Початкова освіта та мова і література (англійська)»
Ірина МОЗУЛЬ, кандидат педагогічних наук, ст. викладач кафедри теорії і методики початкової освіти»

(підпис)

Гарант освітньої програми «Початкова освіта та інформатика»

Галина НЕПОМНЯЦА, кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри теорії і методики початкової освіти

ст. _____

(підпис)

Гарант освітньої програми «Початкова освіта та психологія»

Ольга ВИШНИК, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти

(підпис)

Пояснювальна записка

Навчальна дисципліна «Сучасна українська мова з практикумом» спрямована на утвердження державного статусу української мови та розширення сфер її функціонування, підвищення загального рівня культури мови і фахового мовлення майбутніх учителів початкової школи і є необхідною у структурі обов'язкових дисциплін. Кожна професійна сфера поєднує в собі свідоме розуміння і правильне користування відповідною термінологією, високий рівень культури мови (володіння мовними нормами).

Учитель початкових класів зможе успішно виховувати у дітей хист до слова, активно допомагати їм у розвитку мовлення лише за умови, якщо сам володітиме глибокими знаннями з рідної мови, знатиме її фонетичну систему, лексику і фразеологію, граматичну будову і стилістику, буде взірцем для учнів у культурі усного і писемного мовлення.

Курс сучасної української мови з практикумом ураховує індивідуальні освітні потреби та ціннісні пріоритети здобувачів освіти та зорієнтований на реалізацію основних засад сталого розвитку, на формування знань про специфіку усної та писемної форм реалізації ділової української мови відповідно до фахової спрямованості навчання майбутніх спеціалістів; формування *soft skills* та активної громадської позиції, уміння пристосовуватися до соціальних змін.

Мета курсу полягає у вивченні загальнотеоретичних питань лексикології, фразеології, лексикографії, фонетики і фонології, графіки й орфографії, морфеміки і словотвору, граматики і пунктуації як окремих розділів мовознавства, в організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти, спрямованої на оволодіння основними поняттями зазначених розділів курсу сучасної української мови з практикумом.

Завдання курсу:

- Розкрити місце української мови серед слов'янських мов, її походження та історичний розвиток.
- Домогтися глибокого розуміння і засвоєння майбутніми вчителями початкових класів усіх тем мовної системи і її підсистем – фонетичної, лексико-семантичної і граматичної.
- Виробити вміння студентів аналізувати фонетичні, словотворчі, лексичні та граматичні мовні факти згідно з теоретичними відомостями.
- Розкрити закономірності, які визначають використання виражальних мовних засобів відповідно до сучасних літературних норм.
- Систематично працювати над формуванням культури усного та писемного мовлення, використовуючи під час практичних занять різноманітний стилістично диференційований дидактичний матеріал;
- Сприяти професійному спрямуванню лінгвістичного курсу, враховувати наступність його з відповідною дисципліною середньої школи.
- Удосконалювати навички й уміння аналізувати мовні явища, виявляти їх, розрізняти, утворювати, добирати і вживати у власних висловлюваннях.
- Формувати культуру спілкування.

Курс сучасної української літературної мови складається з таких розділів: 1. Вступ. 2. Фонетика і фонологія. 3. Орфоепія. 4. Графіка й орфографія. 5. Лексикологія. 6. Фразеологія. 7. Лексикографія. 8. Морфеміка і словотвір. 9. Граматика (Морфологія. Синтаксис.) 10. Пунктуація.

Пререквізити для успішного оволодіння змістом ОК **«Сучасна українська мова з практикумом»** є: 1) знання й уміння з української мови, яких набувають майбутні здобувачі вищої освіти під час навчання в ЗЗСО; 2) загальні й фахові компетентності та результати навчання, які формуються під час вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Постреквізити вивчення навчальної дисципліни **«Сучасна українська мова з практикумом»** (освітні компоненти, для вивчення яких потрібні компетентності та результати навчання під час вивчення ОК **«Сучасна українська мова з практикумом»**): «Методика навчання української мови», «Навчально-залікова практика».

Очікувані результати навчання:

У результаті успішного засвоєння курсу мають сформуватися такі загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

Спеціальні компетентності (СК):

СК 1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово.

СК 3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК 7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК 12. Здатність доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументувати їх на засадах партнерської взаємодії в умовах початкової школи.

Компетентності відповідно до Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020)

Загальні компетентності

ЗК.01. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина, реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність);

ЗК.02. Здатність до особистісної взаємодії, робота в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність);

ЗК.03. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність);

ЗК.04. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність);

ЗК.05. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).

Трудові функції (професійні компетентності, що входять до них)

Трудова функція А Навчання учнів предметів (інтегрованих курсів) (А1 Мовно-комунікативна компетентність, А2 Предметно-методична компетентність, А3 Інформаційно-цифрова компетентність);

Трудова функція Б Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу (Б1 Психологічна компетентність; Б2 Емоційно-етична компетентність; Б3 Компетентність педагогічного партнерства);

Трудова функція В Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища (В1 Інклюзивна компетентність (частково); В2 Здоров'язбережувальна компетентність; В3 Проєктувальна компетентність);

Трудова функція Г Управління освітнім процесом (Г1 Прогностична компетентність; Г2 Організаційна компетентність; Г3 Оцінювально-аналітична компетентність);

Трудова функція Д Безперервний професійний розвиток (Д1 Інноваційна компетентність (частково); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (частково) Д3 Рефлексивна компетентність).

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади,

поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПРН 4. Спілкуватися із професійних питань засобами державної та іноземної мов в усній та письмовій формах, застосовувати в освітньому процесі прийоми збагачення усного й писемного мовлення молодших школярів.

ПРН 6. Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти (мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.

ПРН 12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПРН16. Використовувати основні техніки спілкування з дорослими людьми, різні форми та засоби комунікації з батьками, колегами, іншими фахівцями з метою підтримки здобувачів у освітньому процесі початкової школи, керувати педагогічним і професійним розвитком осіб та груп.

Методи навчання. Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів і методів стимулювання й мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього вчителя початкової школи з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) за джерелом інформації:

- *словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-пресконференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – презентація, Bubbles.us – карта знань), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;
- *наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація;
- *практичні:* вправи.

2) за логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) за ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

З метою формування професійних компетенцій здобувача освіти широко впроваджуються **інноваційні методи навчання**, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, комп'ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод тощо). Під час викладання дисципліни «Сучасна українська літературна мова з практикумом» найбільш ефективними є такі методи навчання: частково-пошуковий (евристичний) – викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (водночас відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів); дослідницький: викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висувуючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

3. Методи контролю.

Методи усного контролю – це бесіда, розповідь студента, роз'яснення. Основою усного контролю слугує монологічна відповідь студента (у підсумковому контролі це більш повний, системний виклад) або запитально-відповідна форма – бесіда, у якій викладач ставить запитання і чекає відповіді. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі.

Письмовий контроль (контрольна робота, реферат) забезпечує глибоку і всебічну перевірку засвоєння, оскільки вимагає комплексу знань і умінь студента. У письмовій роботі студентів

необхідно показати і теоретичні знання, і вміння застосовувати їх для розв'язання конкретних задач, проблем, крім того, виявляється ступінь оволодіння письмовою мовою, уміння логічно, адекватно проблемі скласти свій текст, давати оцінку проблемі.

Дидактичний тест (тест досягнень) – це набір стандартизованих завдань з визначеного матеріалу, який встановлює ступінь засвоєння його студентами. Контроль набутих знань і вмінь із навчальної дисципліни здійснюється на практичних заняттях та під час перевірки виконаної студентом самостійної роботи шляхом усного чи письмового опитування студента.

Форми контролю: усне опитування згідно із планами практичних занять, тестова самостійна робота, словниковий диктант, контрольна робота, самостійна робота (виступ на науковій конференції, з електронною презентацією, з аналізом наукової літератури, з науковим проєктом – на вибір студента), конспект наукових праць, екзаменаційна робота.

ОК «Сучасна українська мова з практикумом» вивчається здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в другому семестрі. Освітній процес охоплює лекційні та практичні заняття, виконання самостійних (індивідуальних) робіт, модульних контрольних робіт та підсумковий контроль (іспит).

Основні поняття: мова, мовлення, національна мова, українська літературна мова, лексика, лексикологія, слово, фразеологія, фразеологізм, фонетика, фонологія, фonomорфологія, звук, фонема, орфоенія, графіка, орфографія, морфеміка, словотвір, морфологія, іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово, дієприкметник, дієприслівник, прислівник, прийменник, сполучник, частка, вигук, синтаксис, словосполучення, речення, просте речення, просте двоскладне речення, головні члени речення, другорядні члени речення, односкладні речення, неповні речення, просте ускладнене речення, складне речення, складносурядне речення, складнопідрядне речення, безсполучникове речення, складні синтаксичні конструкції, конструкції з чужим мовленням, пунктуація.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна українська мова з практикумом

Характеристика дисципліни	Напрямок підготовки, Спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Академічний календар, види занять
Кількість: кредитів ECTS 3 Модулів 5 Загальний обсяг дисципліни 90 год Аудиторних годин на тиждень 4	Галузь знань: <i>01 Освіта/Педагогіка</i> Спеціальність: <i>013 Початкова освіта</i> Предметна спеціальність: <i>013 Початкова освіта</i>	Статус дисципліни <i>Обов'язковий компонент освітньої програми</i> Курс 1 Семестр II Всього годин: Лекцій: 22/6 Практичних занять: 22 /4 СРС: 56 / 80 Вид підсумкового контролю <u>екзамен – 2 семестр</u>

Орієнтовна структура залікових кредитів дисципліни

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	практичні	самостійна робота
МОДУЛЬ 1.			
Вступ. Лексикологія. Фразеологія			
Тема 1. Вступ. Українська мова – національна мова українського народу	1		2/2
Тема 2. Лексикологія	1	1	2/2
Тема 3. Фразеологія		1	2/2
МОДУЛЬ 2.			
Фонетика. Фонологія. Фономорфологія. Орфоепія			
Тема 4. Фонетика. Фонологія. Фономорфологія	2/2	2/2	2/2
Тема 5. Орфоепія	-	1	2/2
МОДУЛЬ 3.			
Графіка. Орфографія. Морфеміка. Словотвір.			
Тема 6. Графіка.	1		2/4
Тема 7. Орфографія	1	1	2/4
Тема 8. Морфеміка.	1		2/4
Тема 9. Словотвір		1	2/4
МОДУЛЬ 4.			
Граматика. Морфологія			
Тема 10. Морфологія. Іменник як самостійна частина мови.	2/2	1	2/2
Тема 11. Прикметник	1	1	2/2
Тема 12. Числівник. Займенник	1	1	2/2
Тема 13. Дієслово. Дієслівні форми	2	1	2/2
Тема 14. Прислівник	1	1	2/2
Тема 15. Службові частини мови	–	1	2 /4
МОДУЛЬ 5.			
Синтаксис простого і складного речення			
Тема 16. Синтаксис. Словосполучення та речення	1/2	1/2	2/4
Тема 17. Просте двоскладне речення. Головні і другорядні члени речення.	1	1	2/4
Тема 18. Прості односкладні речення. Неповні речення	1	1	2/4
Тема 19. Просте ускладнене речення	1	1	2/4
Тема 20. Складне речення. Складносурядне речення	1	1	2/4
Тема 21. Складнопідрядне речення	1	1	4/4
Тема 22. Безсполучникове складні речення	1	1	2/4
Тема 23. Багатокомпонентні складні речення. Складні синтаксичні конструкції.	1	1	4/4
Тема 24. Конструкції з чужим мовленням	–	–	2/4
Тема 25. Пунктуація	-	1	4/4
Разом	22/6	22/4	56/80

Зміст лекційних занять

№ п/п	Теми лекційних занять	К-ть год
	Модуль 1. Лексикологія. Фразеологія.	
1	Тема. Вступ. Лексикологія. Фразеологія Зміст лекції: 1. Сучасна українська мова з практикумом як предмет наукового вивчення і як навчальна дисципліна. 2. Розділи курсу «Сучасна українська мова з практикумом», їх основний зміст і обсяг. Завдання курсу. 3. Місце української мови серед інших слов'янських мов. Сучасна українська літературна мова. 4. Лексикологія. Поняття про слово. Ознаки і функції слова. Багатозначність. Пряме та переносне значення слова. Види переносного значення (метафоричне, метонімічне, функціональне перенесення). 5. Омоніми. Види омонімів. Пароніми. Синоніми. Види синонімів. Антоніми, їх різновиди. 6. Стилiстично нейтральна і стилістично забарвлена лексика. Лексика усного мовлення. Лексика писемного мовлення. Загальновживана лексика. Діалектизми, різновиди діалектизмів. Термінологічна та професійна лексика. Активна і пасивна лексика української мови. 7. Фразеологія. Ознаки фразеологізмів. Семантична класифікація фразеологізмів (за В. Виноградовим). Джерела української фразеології. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
	Модуль 2. Фонетика. Фонологія. Фономорфологія. Орфоепія	
2	Тема. Фонетика. Фонологія. Зміст лекції: 1. Фонетика як розділ мовознавства. Поняття про мовний звук. Аспекти вивчення мовного звуку. 2. Загальна характеристика та класифікація мовних звуків. 3. Фонологія. Поняття про фонему та її варіанти (основний, позиційні та комбінаторні). 4. Склад голосних і приголосних фонем української мови. 5. Питання про пом'якшені (губні, шиплячі, задньоязикові) та подовжені приголосні в українській мові. 6. Зміни звуків у потоці мовлення. 7. Чергування голосних і приголосних у процесі словозміни і словотворення 8. Фонетична і фонематична транскрипція. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2/2
3	Тема: Фономорфологія Зміст лекції: 1. Поняття про морфонологію. Чергування фонем 2. Чергування в системі голосних фонем. • найдавніші чергування в системі голосних фонем • чергування 0, Е з нульовою фонемою; • чергування 0,Е з І; • чергування И у звукосполученнях РИ, ЛИ з 0 або Е. • чергування Е з 0 після шиплячих та Ј. 3. Чергування в системі приголосних фонем: • чергування Г-Ж-З, К-Ч-Ц, Х-Щ-С;	2

	• чергування приголосних, що виникли як наслідок давніх сполучень губних (б-бл', п-пл', в-вл', м-мл'), • передньоязикових (д-дж-ж, ж-ч, з-ж, с-ш), • задньоязикових (г-ж, к-ч, х-ш) з І-м. З 4. Зміни приголосних у процесі словозміни і совотворення, позначення їх на письмі. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	
	Модуль 3. Графіка. Орфографія. Морфеміка. Словотвір	
4	Тема. Українська графіка. Орфографія Зміст лекції: 1. Графічні засоби української мови. Співвідношення між буквами українського алфавіту і звуками української літературної мови. 2. Українська орфографія., її принципи.. 3. Фонетичний принцип орфографії. 4. Правила правопису, що ґрунтуються на морфологічному принципі. 5. Диференціальні написання. Правопис складних слів. 6. Правила вживання великої букви. 7. Правопис прізвищ та географічних назв. 8. Правопис складних географічних назв. 9. Загальний огляд правопису слів іншомовного походження. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
5	Тема. Морфеміка. Словотвір Зміст лекції: 1. Морфеміка як вчення про будову слова. Поняття морфеми. 2. Корінь слова. Спільнокореневі слова. Типи афіксальних морфем. 3. Словотвір. Поняття про твірну основу та словотвірні засоби. 4. Способи словотворення. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
	Модуль 4. Граматика. Морфологія	
6	Тема. Граматика. Морфологія. Іменник. Зміст лекції: 1. Граматика як наука. Основні граматичні поняття. Граматичне значення, граматична категорія, граматична форма слова. 2. Предмет морфології. Частини мови та принципи їх виділення в українській мові. 3. Іменник як частина мови. Семантичні та граматичні ознаки його виділення. 4. Граматичні категорії іменника. Категорія роду. Формальні показники роду. Іменники спільного роду. Особливості роду іменників. Родова диференціація невідмінюваних іменників. 5. Граматична категорія числа. 6. Відмінювання іменників. Принципи поділу іменників на відміни і групи. 7. Особливості відмінювання іменників 1 і 2 відміни. Система закінчень іменників першої та другої відмін. 8. Невідмінювані іменники. Іменники з ознаками прикметникової парадигми. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2/2
7	Тема. Прикметник. Числівник Зміст лекції: 1. Поняття про прикметник як частину мови. Специфіка граматичних категорій прикметника. 2. Лексико-граматичні розряди прикметників: якісні та відносні, присвійні. Проміжні розряди.	2

	3. Якісні прикметники, їх ознаки. Ступені порівняння як форми якісних прикметників. Творення та значення вищого і найвищого ступенів порівняння. Аналітичні форми ступенів порівняння. 4. Повні та короткі форми прикметників. Стягнені та нестягнені форми повних прикметників. 5. Семантичні, морфологічні та синтаксичні властивості числівника як частини мови. Розряди числівників за значенням. Структурні розряди. Синтаксичні зв'язки числівників з іменниками. Відмінювання числівників, їх правопис. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	
8	Тема. Дієслово. Дієслівні форми. Прислівник Зміст лекції: 1. Поняття про дієслово як частину мови. Частиномовне значення, граматичні категорії, синтаксична роль. 2. Система дієслівних форм. Інфінітив. Дві основи дієслова. 3. Граматичні категорії дієслова. Категорія виду. Творення видових пар дієслів. Одновидові та двовидові дієслова. 4. Граматична категорія перехідності / неперехідності та категорія стану. 5. Поділ дієслів на дієвідміни. Парадигми дієслів. 6. Дієприкметник як форма дієслова, його ознаки. Активні та пасивні дієприкметники, їх творення та вживання. 7. Безособові дієслівні форми на –но, -то. 8. Дієприслівник як форма дієслова, його ознаки. 9. Загальна характеристика прислівника як частини мови. Значеннєві розряди прислівників: означальні прислівники, їх різновиди; обставинні прислівники, їх типи; предикативні і модальні прислівники. Морфологічні ознаки прислівників. Питання про слова категорії стану у сучасному мовознавстві. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
Модуль 5. Синтаксис простого і складного речення		
9	Тема: Синтаксис. Словосполучення. Просте неускладнене речення. Зміст лекції: 1. Предмет синтаксису. Загальна характеристика синтаксичних одиниць. 2. Синтаксичні зв'язки у словосполученні і реченні. Семантико-синтаксичні відношення. 3. Словосполучення як не комунікативна синтаксична одиниця, його ознаки. Типи синтаксичного зв'язку у словосполученні. 4. Речення як основна одиниця мови. Основні ознаки речення. Речення і судження. Аспекти вивчення речення. 5. Загальна характеристика простого речення.. Просте двоскладне речення. Головні і другорядні члени, їх характеристика. 6. Односкладні речення. Структурно-семантичні різновиди односкладних речень. 7. Поняття про неповні і нечленовані речення. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2/2
10	Тема. Складне речення. Складносурядне речення. Складнопідрядне речення. Безсполучникове складне речення Зміст лекції: 1. Складне речення. Ознаки складного речення, засоби зв'язку між частинами складного речення. Типи складного речення.	2

	2. Складносурядне речення. Засоби зв'язку. Види складносурядних речень. Складнопірядне речення. Засоби зв'язку. Складнопірядні речення нерозчленованої і розчленованої структури. 3. Складнопірядні речення нерозчленованої структури. 4. Безполучникове складне речення, засоби зв'язку між частинами БСР. 5. Безполучникове складне речення з однотипними та з різнотипними частинами. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	
11	Тема. Багатокомпонентні складні речення Зміст лекції: 1. Поняття про багатокомпонентне складне речення. 2. Багатокомпонентні складнопірядні речення: з однорідною та неоднорідною супірядністю та послідовною пірядністю. 3. Розділові знаки в багатокомпонентних складнопірядних реченнях. 4. Загальне поняття про складні синтаксичні конструкції, їх ознаки та різновиди.. 5. Період в українській мові, його семантичні та структурні ознаки, особливості інтонації. Розділові знаки в реченні-періоді. 6. Поняття про складне синтаксичне ціле. Засоби зв'язку між компонентами ССЦ. Структурні типи ССЦ. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
	Разом	22/6

Зміст практичних, семінарських занять

	Модуль 1. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія.	
1	Тема. Вступ. Лексикологія. Лексична система української мови. Фразеологія 1. Предмет і завдання лексикології. Слово як основна одиниця мови. Однозначні і багатозначні слова. 2. Пряме і переносне значення слова. Види переносних значень слів: метафора, метонімія, синекдоха. 3. Групи слів за значенням: омоніми; синоніми; антоніми; пароніми. 4. Активна й пасивна лексика. 5. Стилiстично нейтральна, стилістично забарвлена, лексика усного мовлення, лексика писемного мовлення, термінологічна та професійна лексика). 6. Фразеологія. 7. Типи фразеологізмів: фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності, фразеологічні сполучення. 8. Джерела української фразеології. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
	Модуль 2. Фонетика. Фонологія. Фономорфологія. Орфоепія	
2	Тема. Фонетика. Фонологія. Зміни звуків у мовленнєвому потоці 1. Фонетика. Поняття про мовний звук. Поділ звуків на голосні та приголосні, їх характеристика. 2. Загальна характеристика складу. Поділ слова на склади. 3. Фонетична й фонематична транскрипції. 4. Фонологія. Фонема і звук. Класифікація голосних і приголосних фонем. Закономірності сполучуваності звукових одиниць в українській літературній мові. 5. Функціональні зміни в системі голосних і приголосних звуків. 6. Позиційні зміни голосних та приголосних. Редукція в українській мові. Чергування в – ь, й – і. 7. Комбінаторні зміни в системі приголосних звуків. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2/2
3	Тема. Історичні чергування в системі голосних і приголосних фонем 1. Історичні чергування голосних і приголосних фонем у процесі словозміни та словотворення. 2. Чергування голосних фонем (найдавніші чергування, причини їх появи, чергування О,Е. з нульовою фонемою, випадні та вставні О та Е, чергування О, Е з І, причини його появи та випадки відхилення. 3. Чергування О з Е після Ж,Ч,Ш,ДЖ та Д, випадки відхилення; Чергування О з И у звукосполуках РИ, ЛИ, причини появи. 4. Чергування приголосних фонем. ✓ чергування Г-К-Х із Ж-Ч-Щ як наслідок першої палаталізації; ✓ чергування Г-К-Х із З-Ц-С як наслідок другої палаталізації; ✓ чергування Б-БЛ, П-ПЛ, В-ВЛ, М-МЛ, Ф - ФЛ; З-Ж, С-Ш. Т - Ч, Д - ДЖ, Г -Ж, К-Ч, Х- Ш як наслідок сполучення з ј. 5. Зміни приголосних при словотворенні, позначення їх на письмі. 6. Орфоепія. Норми вимова голосних і приголосних звуків. Вимова звукосполучень приголосних. Норми наголошення слів. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
	Модуль 3. Графіка. Орфографія. Морфеміка. Словотвір	
4	Тема. Графіка. Орфографія. Морфеміка. Словотвір 1. Графіка української мови. Український алфавіт.	2

	2. Позначення на письмі голосних і приголосних фонем. Співвідношення між буквами і звуками (фонемами). 3. Правила написання апострофа та м'якого знака. 4. Українська орфографія, її принципи. 5. Фонетичний принцип орфографії. 6. Правила правопису, що ґрунтуються на морфологічному принципі. 7. Диференційні написання. Правопис складних слів. Правопис великої букви. Правопис слів іншомовного походження. Правопис прізвищ і географічних назв. 8. Слово як об'єкт морфемного та словотворчого аналізу. Поняття про морфеміку української мови. Морфема як найменша значуща одиниця мови. Типи морфем. 9. Поняття про основу слова. Непохідна та похідна основа. Основні зміни в морфемній будові слова. Морфемний аналіз слова. 10. Словотвір. Твірна основа. Способи і засоби творення нових слів. Словотвірний тип. Способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	
	Модуль 4. Граматика. Морфологія.	
5	Тема. Іменник 1. Семантичні, морфологічні та синтаксичні ознаки іменника як частини мови. 2. Категорія роду іменників, принципи її вираження в іменниках, що означають: назви осіб і тварин, назви неістот; невідмінювані іменники іншомовного походження; невідмінювані аббревіатури та географічні назви. 3. Граматична категорія числа. Іменники, що вживаються в формах однини і множини. Іменники, які мають тільки форму однини або форму множини. 4. Словозміна іменників. Поділ іменників на відміни та групи. Іменники, що знаходяться поза відмінами. Розмежування варіантів відмінкових закінчень. Правопис відмінкових закінчень. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
6	Тема. Прикметник. Числівник. Займенник 1. Значення прикметника, його семантичні, морфологічні та синтаксичні властивості. Семантичні розряди прикметників. Якісні прикметники, їх ознаки. Ступені порівняння. Відносні прикметники. Присвійні прикметники, їх ознаки. Відмінювання прикметників. 2. Семантичні, морфологічні та синтаксичні властивості числівника як частини мови. 3. Розряди числівників за значенням, їх ознаки: 4. кількісні числівники, їх морфологічні властивості та різновиди (означено-кількісні, власне кількісні, дробові, збірні та неозначено-кількісні, порядкові числівники в сучасній лінгвістиці). 5. Структурні розряди числівників. 6. Поєднання числівників різних розрядів з іменниками. 7. Відмінювання числівників різних розрядів, їх правопис. 8. Займенник. Співвідношення займенників з іншими частинами мови. 9. Розряди займенників за значенням. 10. Морфологічні особливості, синтаксичні функції різних груп займенників. Морфологічний склад займенників. 11. Особливості відмінювання займенників різних розрядів, їх правопис.	2

	12. Перехід займенників в інші частини мови Вживання інших частин мови у ролі займенників (прономіналізація). <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	
7	Тема. Дієслово. Прислівник. Службові частини мови 1. Поняття про дієслово як частину мови. Система дієслівних форм у сучасній українській мові, їх ознаки та синтаксичні функції. 2. Інфінітив, його властивості та синтаксичні функції. 3. Типи дієслівних основ: основа теперішнього часу та основа інфінітива, їх роль у творенні дієслівних форм. 4. Граматичні категорії дієслова, їх загальна характеристика. 5. Граматична категорія виду. Протиставлення форм dokonаного та недokonаного виду. Одновидові дієслова: дієслова тільки недokonаного виду та дієслова тільки dokonаного виду. Двовидові дієслова. 6. Категорія перехідності/неперехідності, особливості її вияву. 7. Граматична категорія стану, її зв'язок з категорією перехідності/неперехідності. Значення активного, пасивного та зворотно-середнього стану. 8. Частководієслівні категорії способу, часу, особи. 9. Значення, морфологічні ознаки та синтаксичні функції прислівника як частини мови. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння якісно-означальних прислівників. Морфологічні типи прислівників. Адвербіалізація. Перехід прислівників у службові слова. Правопис прислівників 10. Службові частини мови. 11. Загальні відомості про прийменник, його властивості. Вживання прийменників з відмінковими формами іменників. Групи прийменників за походженням та морфологічним складом. Правопис прийменників. 12. Загальне поняття про сполучник. Сполучні слова. Сполучники сурядності та підрядності, їх різновиди. Морфологічний склад сполучників. Правопис сполучників. Морфологічний розбір сполучника. 13. Поняття про частку, її функції. Класифікація часток. Правопис часток. 14. Вигук, його місце в граматичній структурі мови. Групи вигуків за походженням та значенням. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
	Модуль 5. Синтаксис простого і складного речення	
8	Тема. Словосполучення. Просте неускладнене речення 1. Предмет і завдання синтаксису. Одиниці синтаксису. 2. Словосполучення, особливості його структури та семантики. Принципи класифікації словосполучень. Види підрядного зв'язку: узгодження (повне і неповне), сильне і слабе (безпосереднє і опосередковане) керування, прилягання. Види граматичного зв'язку у реченні. Характер семантико-синтаксичних відношень у словосполученні та реченні. 3. Речення, його ознаки. Типи речень за метою висловлювання та структурою. 4. Просте двоскладне речення. Головні члени речення, їх види та способи вираження. Зв'язок між підметом і присудком. Тире на місці пропущеної зв'язки. 5. Другорядні члени речення: прямий і непрямий додаток, узгоджене та неузгоджене означення, прикладка як різновид означення, обставина, її різновиди. Способи вираження другорядних членів речення.	2/2

	6. Поняття про односкладні прості речення, особливості їх структури та семантики. Різновиди односкладних речень, їх характеристика та способи вираження головного члена речення <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	
9	Тема. Просте ускладнене речення 1. Просте ускладнене речення. 2. Розділові знаки в реченні з однорідними членами. 3. Розділові знаки в реченні з відокремленими означеннями, прикладками, обставинами й додатками. 4. Розділові знаки в реченні з вставними і вставленими конструкціями. 5. Пунктуація в реченнях із звертаннями. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
10	Тема. Елементарне складне речення 1. Загальна характеристика складного речення. 2. Поняття про складносурядне речення. Принципи класифікації ССР. Структурно-семантичні різновиди ССР. Розділові знаки. 3. Поняття про складнопідрядне речення. Особливості його структури та семантики. Засобів зв'язку у СПР. 4. Принципи класифікації СПР. Структурно-семантична класифікація СПР. Загальна характеристика речень одночленної (нерозчленованої) та двочленної (розчленованої) структури. 5. Складнопідрядні речення нерозчленованої структури: СПР з підрядними означальними (присубстантивно-атрибутивними); СПР з підрядними з'ясувальними; займенниково-співвідносні підрядні речення. Складнопідрядні речення розчленованої структури. Розділові знаки. 6. Поняття про безсполучникове складне речення. Ознаки БСР, засоби зв'язку між предикативними частинами. 7. Класифікація безсполучникових складних речень. Структурно-семантичні типи безсполучникових складних речень, їх загальна характеристика. Розділові знаки. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
11	Тема: Складне неелементарне речення. Період. Складне синтаксичне ціле. 1. Загальне поняття про багатокomпонентні складнопідрядні речення, їх різновиди. 2. Багатокomпонентні складносурядні речення. 3. Багатокomпонентні безсполучникові речення. 4. Багатокomпонентні складнопідрядні речення: з однорідною та неоднорідною супідрядністю та послідовною підрядністю. 5. Розділові знаки в багатокomпонентних складнопідрядних реченнях. 6. Складні синтаксичні конструкції, їх ознаки та різновиди. Складні синтаксичні конструкції з сурядністю та підрядністю, їх основні моделі. Складні синтаксичні конструкції із сполучниковим та безсполучниковим зв'язком. 7. Період в українській мові, його семантичні та структурні ознаки, особливості інтонації. Розділові знаки в реченні-періоді. 8. Поняття про складне синтаксичне ціле. Засоби зв'язку між компонентами ССЦ. Структурні типи ССЦ. <i>Література: [рекомендована до курсу].</i>	2
Разом		22/4

Зміст самостійної (індивідуальної) роботи студентів

№ п/п	Зміст самостійної роботи	К-ть год
1.	Тема 1. Вступ. 1. Українська літературна мова і діалекти української мови. 2. Значення творчості І.П. Котляревського в розвитку української літературної мови на народній основі. Т.Г.Шевченко – основоположник нової української літератури і нової української літературної мови. 3. Основні стильові різновиди писемної і усної форм української літературної мови. 4. Державний статус української мови. Завдання до самостійної роботи: 1. Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованою чи самостійно дібраною літературою 2. Підготувати лінгвістичні повідомлення до теми.	2/2
2.	Тема 2. Лексика української мови з погляду її походження 1. Шляхи формування лексики української мови. 2. Споконвічна українська лексика, її становлення. Семантичні групи лексики, успадкованої з індоєвропейської та праслов'янської мов. Власне українська лексика. 3. Запозичена лексика в українській мові: 4. Запозичення з слов'янських мов; 5. Запозичення з неслов'янських мов; 6. Старослов'янізми у словниковому складі української мови. Завдання до самостійної роботи: 2. Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованою чи самостійно дібраною літературою 3. Скласти опорні таблиці „Запозичення із слов'янських мов”, „Запозичення із неслов'янських мов” „Старослов'янізми“ 3. Підготувати лінгвістичні повідомлення на такі питання: • Причини лексичних запозичень • Шляхи та способи запозичень. • Запозичення з грецької і латинської мов, їх ознаки. Виписати із словника іншомовних слів по 10 слів (5 тематичних груп) грецизмів та латинізмів, пояснити їх семантику.	2/1
3	Тема 3. Лексикографія. 1. Предмет та завдання лексикографії. 2. Поняття про словник. Основні типи словників, особливості їх будови. 3. Характеристика найважливіших лексикографічних праць. 4. З історії української лексикографії. Завдання до самостійної роботи: 1. Опрацювати теоретичний матеріал, доповнити конспекти лекцій. 2. Підготувати реферати на тему «Найголовніші лексикографічні праці ХХ ст. в українському мовознавстві».	2/1
4.	Тема 3: Фразеологія 1. Проблеми фразеології як науки. Основні типологічні ознаки фразеологізмів. Фразеологізм і слово. Фразеологізм і словосполучення. 2. До питання про класифікацію фразеологізмів. 3. Семантична класифікація ФО. 4. Прислів'я, приказки, крилаті вислови як об'єкт фразеології. 5. Парадигматичні зв'язки у фразеології. Завдання до самостійної роботи: 1. Вивчити теоретичний матеріал за рекомендованими підручниками.	2/2

	2. Скласти розгорнутий конспект відповіді на кожне питання. 3. Записати до лінгвістичних словничків визначення термінів, вивчити їх. 4. Скласти опорні схеми і таблиці до теми.	
5.	Тема 4. Фонетика 1. Будова мовленнєвого апарату. 2. Класифікація голосних і приголосних фонем української мови Завдання до самостійної роботи:: 1. Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованою літературою до теми. Поширити конспекти лекцій. 2. Скласти опорні таблиці. 3. Підготувати усні лінгвістичні повідомлення до практичного заняття. 4. Замалювати схему будови мовленнєвого апарату. 5. Вивчити вимоги до фонетичної транскрипції.	2/1
6.	Тема 4. Склад. Наголос. Інтонація 1. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Сегментні та суперсегментні мовні одиниці. 2. Склад як фонетична одиниця мови. Сучасні теорії складу в лінгвістиці. Характеристика складу. 3. Основні правила українського складоподілу. 4. Наголос в українській мові. Роль наголосу в розрізненні лексичного та граматичного значення. Типи наголосу 5. Поняття про інтонацію. Завдання до самостійної роботи: 1. Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованою літературою до теми. 2. Скласти опорні таблиці. 3. Підготувати усні лінгвістичні повідомлення до практичного заняття.	2/1
7	Тема 5. Орфоепія 1. Основні орфоепічні норми вимови голосних звуків: - Вимова наголошених і ненаголошених голосних а, у, і. - Вимова наголошених і ненаголошених е, и, о. 2. Орфоепічні норми вимови приголосних звуків: - Вимова дзвінких і глухих приголосних звуків у різних позиціях; - Вимова свистячих і шиплячих приголосних; - Вимова твердих приголосних перед м'якими, пом'якшена вимова приголосних тощо. Завдання до самостійної роботи: 1. Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованими джерелами, скласти опорний конспект. 2. Написати міркування на таке питання: «У якому відношенні з системою звукових одиниць перебуває орфоепічна норма?» 3. Підготувати лінгвістичне повідомлення про формування української літературної вимови.	2/2
8	Тема 6, 7. Графіка. Орфографія 1. Графіка. Види письма. Співвідношення між звуками і буквами українського алфавіту. Правила вживання апострофа та м'якого знака. 2. Українська орфографія та її принципи. 3. Вживання великої букви. 4. Правопис складних слів. 5. Правопис слів іншомовного походження. 6. Правопис прізвищ і географічних назв. 7. Правопис найуживаніших префіксів і суфіксів.	4/8

	8. Правила переносу частин слів із рядка в рядок, фонетичні і морфологічні основи правил переносу слів; орфографічні і технічні правила переносу; графічні скорочення слів. Завдання до самостійної роботи: 1. Записати до лінгвістичних словників зміст таких понять: <i>графіка, письмо, піктографія, ідеографія, фонографія, буквено– звукове письмо, буква (літера), алфавіт, графіка, графема, літерні і нелітерні знаки, апостроф, орфографія, орфоепічний принцип, орфографічне правило, орфографічна помилка.</i> 2. Підготувати опорні таблиці «Вживання великої літери», «Правопис складних слів», «Правопис слів іншомовного походження».	
9	Тема 8,9. Морфеміка. Словотвір. 1. Морфемна структура слова. Поняття про морфему. Типи морфем. Кореневі та афіксальні морфemi. Поняття про корінь слова. 2. Типи афіксальних морфем. Словотворчі та граматичні (формотворчі та словозмінні) афікси. 3. Основа слова та закінчення. Похідна та непохідна основа. Вільна та зв'язана основи. 4. Предмет та завдання словотвору. Поняття про твірну основу. 5. Засоби та способи словотворення в українській мові. 6. Способи словотвору в українській мові. Завдання до самостійної роботи: 1. Вивчити теоретичний матеріал за рекомендованою літературою. 2. Записати до лінгвістичних словників визначення поданих термінів. 3. Підготувати опорні схеми за теоретичним матеріалом. 4. Виконати письмово вправи і завдання (див. матеріали практичних занять).	4/8
10	Тема 10. Граматика. Морфологія. Іменник 1. Іменник: значення, граматичні ознаки, синтаксична роль. 2. Семантико-граматичні категорії іменника. 3. Граматичні категорії іменника (рід, число, відмінок). 4. Поділ іменників на відміни і групи. Відмінювання іменників. 5. Словотвір іменників. Правопис іменників. 6. Морфологічний розбір іменників. Завдання до самостійної роботи: 5. Вивчити теоретичний матеріал за рекомендованою літературою. 6. Записати до лінгвістичних словників визначення поданих термінів. 7. Підготувати опорні схеми за теоретичним матеріалом. 8. Виконати письмово вправи і завдання (див. матеріали практичних занять).	2/2
11	Тема 11. Прикметник 1. Відмінювання прикметників. 2. Прикметниковий словотвір. 3. Правопис прикметників Завдання до самостійної роботи: 1. Записати до лінгвістичних словників зміст таких понять: <i>граматика, граматичне значення, граматична форма, граматична категорія, морфологія, вигук, модальні слова.</i> 2. Підготувати опорний конспект до теми.	2/2
12	Тема 12 . Числівник. Займенник 1. Поняття про числівник як частину мови. Розмежування числівників та інших слів з кількісним значенням. Синтаксичні функції числівників. 2. Значеннєві розряди числівників, особливості їх уживання.	2/2

	3. Морфологічні категорії числівників. Сполучуваність числівників з іменниками. 4. Морфологічні групи числівників. 5. Займенник в системі частин мови. Лексична, морфологічна та синтаксична своєрідність займенника як частини мови. 6. Співвідношення займенника з іншими частинами мови. Погляди на займенник у сучасному мовознавстві. 7 Розряди займенників за значенням. Морфологічні особливості, синтаксичні функції різних груп займенників. Морфологічний склад іменників. Завдання до самостійної роботи: 1. Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованими підручниками, доповнити конспекти лекцій, скласти узагальнювальні схеми і таблиці. 2. Записати до лінгвістичних словничків терміни теми.	
13	Тема 13,14. Дієслово, дієслівні форми. 1. Категорія особи, її значення і морфологічне вираження. Безособові (одноособові) дієслова. Категорія числа та роду в системі дієслова. Словозміна дієслів. Поділ дієслів на дієвідміни. Дієслова неповної особової парадигми. Творення дієслів. 2. Відмінювання дієприкметників. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники Безособові форми на-но, -то. Перехід дієприслівників у прислівники та прийменники. 3. Творення та вживання дієприслівників. 4. Правопис дієприслівників та дієприкметників. Завдання до самостійної роботи: 1. Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованою літературою. 2. Підготувати опорний конспект до теми.	4/4
14	Тема 15. Службові частини мови 1. Загальні відомості про прийменник. Основні смислові відтінки, які виражають прийменники. Морфологічний тип прийменників. 2. Загальне поняття про сполучник. Морфологічний склад сполучників. Сполучники сурядності і підрядності. Сполучники і сполучні слова. Правопис сполучників. 3. Поняття про частку, її функції. Класифікація часток. Словотворчі і формотворчі частки. Правопис часток 4. Вигук, його місце в граматичній структурі мови. Завдання до самостійної роботи: 1. Вивчити теоретичний матеріал за рекомендованою літературою. 2. Записати до лінгвістичних словничків визначення поданих термінів: <i>прийменник, сполучник, частка, сполучники сурядності, сполучники підрядності, словотворчі частки, формотворчі частки, вигук</i>. 3. Підготувати опорні схеми за теоретичним матеріалом. 4. Виконати письмово вправи і завдання (див. матеріали практичних занять).	2/4
15	Тема 17. Просте двоскладне речення. Головні і другорядні члени речення 1. Підмет, його структурно-семантична характеристика та способи вираження. 2. Присудок, його види та способи вираження. 3. Додаток: прямий і непрямий, способи його вираження. 4. Означення, його формальні та смислові ознаки. Способи вираження узгодженого та неузгодженого означення. 5. Прикладка як особливий вид означення. Написання прикладки з означуваним словом.	4/8

	6. Обставини, їх ознаки та види. Способи вираження обставин. Завдання до самостійної роботи: 1. Вивчити теоретичний матеріал за рекомендованими підручниками, опрацювати додаткову літературу. 2. Побудувати опорні схеми до теми. 3. Переписати і вивчити схему синтаксичного аналізу простого речення. 4. Виконати вправи і завдання, подані в методичних рекомендаціях до теми самостійної роботи.	
16	Тема 18. Прості односкладні речення. 1. Проблема односкладного речення в теорії синтаксису. 2. Структурно-семантичні різновиди односкладних речень, їх характеристика. 3. Специфіка виділення означено-особових, неозначено-особових та узагальнено-особових односкладних речень. 4. Безособові односкладні речення. Семантичні та структурні властивості безособових речень, їх різновиди. Особливості використання в мовленні. 5. Питання про інфінітивні речення, їх ознаки та різновиди. Функції. 6. Номінативні односкладні речення, їх види та функції. Завдання до самостійної роботи: 1. Вивчити теоретичний матеріал за рекомендованими підручниками, опрацювати додаткову літературу. 2. Побудувати опорні схеми до теми.	2/4
17	Тема 19. Просте ускладнене речення. 1. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення, розділові знаки при них; 2. Умови відокремлення означень, прикладок, додатків та обставин; 3. Розділові знаки в реченнях зі вставними та вставленими конструкціями. Завдання до самостійної роботи: 1. Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованими підручниками. 2. Скласти узагальнювальні схеми і таблиці до питань, які стосуються вживання розділових знаків в простому ускладненому реченні.	2/4
18	Тема 20. Складносурядне речення. 1. Поняття про складносурядне речення. 2. Принципи класифікації складносурядних речень. 3. Формальні й семантичні ознаки складносурядних речень. 4. Засоби поєднання предикативних частин складносурядних речень. 5. Основні різновиди складносурядних речень. 6. Розділові знаки в складносурядному реченні. 7. Синтаксичний розбір складносурядного речення. Завдання до самостійної роботи: 1. Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованими підручниками. 2. Скласти узагальнювальні схеми і таблиці до питань, які стосуються вживання розділових знаків у складносурядному реченні.	2/4
19	Тема 21. Складнопідрядне речення. 1. Структурно-семантична класифікація складнопідрядних речень. Загальна характеристика речень одночленної (нерозчленованої) та двочленної (розчленованої) структури. 2. Складнопідрядні речення нерозчленованої та розчленованої структури. 3. Синтаксичний розбір складнопідрядного речення.	4/4

	Завдання до самостійної роботи: - Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованими підручниками. - Скласти узагальнювальні схеми і таблиці до питань, які стосуються вживання розділових знаків в простому ускладненому реченні.	
20	Тема 22. Безсполучникове складне речення. - Поняття про безсполучникове складне речення. Проблема виокремлення безсполучникових складних речень у сучасному синтаксисі. - Ознаки безсполучникового складного речення. Засоби зв'язку між предикативними частинами. - Класифікація безсполучникових складних речень. Погляди на проблему класифікації безсполучникових складних речень у сучасній синтаксичній науці. - Структурно-семантичні типи безсполучникових складних речень, їх загальна характеристика. - Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні: - вживання коми та крапки з комою; - тире в безсполучниковому реченні; - двокрапка в безсполучниковому реченні. - Синтаксичний розбір складних безсполучникових речень. Завдання до самостійної роботи: - Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованими підручниками. - Скласти узагальнювальні схеми і таблиці до питань, які стосуються вживання розділових знаків у безсполучниковому реченні.	2/4
21	Тема 23. Багатокомпонентні складнопідрядні речення - Загальне поняття про багатокомпонентні складнопідрядні речення, їх різновиди. - Багатокомпонентні складнопідрядні речення з однорідною та неоднорідною супідрядністю. - Багатокомпонентні складнопідрядні речення з послідовною підрядністю. - Розділові знаки в багатокомпонентних складнопідрядних реченнях. - Синтаксичний розбір багатокомпонентних складнопідрядних речень. Завдання до самостійної роботи: - Вивчити теоретичний матеріал. Скласти опорні схеми до теми. - З творів П. Загребельного виписати по 3 речення на кожен різновид багатокомпонентних складнопідрядних речень.	4/4
22	Тема 24. Конструкції з чужим мовленням - Способи передачі чужого мовлення. Поняття про пряму мову. Слова автора, їх функції. - Розділові знаки в реченнях з прямою мовою. - Непряма мова, її ознаки. Способи перетворення конструкцій з прямою мовою на непряму. - Невласне пряма мова, її властивості та функції. - Діалог та цитати. Розділові знаки при них. Завдання до самостійної роботи: - Опрацювати теоретичний матеріал за рекомендованими підручниками, доповнити конспекти лекцій. - Виконати вправи і завдання до самостійної роботи.	2/4
23	Тема 25. Пунктуація. Принципи пунктуації. Пунктуація як система правил про вживання на письмі розділових знаків і як розділ мовознавства.	4/4

	2. Принципи української пунктуації: структурний, смисловий, інтонаційний. 3. Система розділових знаків в українській мові та їх основні функції. 4. Розділові знаки в кінці речення. 5. Пунктуація в простому реченні. 6. Пунктуація в складному реченні. Завдання до самостійної роботи: 1. Вивчити теоретичний матеріал за планом практичного заняття. 2. Записати до лінгвістичних словничків визначення поданих термінів 3. Подати узагальнювальні таблиці до кожного питання теми.	
	Разом	56/80

**Перелік питань до екзамену з сучасної української мови з практикумом
для студентів денної та заочної форм навчання**

1. Сучасна українська мова як предмет наукового вивчення. Зміст, обсяг і завдання курсу.
2. Функціональні стилі української літературної мови.
3. Українська фонетика і орфоепія. Фонетика, її основні поняття.
4. Класифікація голосних звуків, їх зміни у процесі мовлення.
5. Класифікація приголосних звуків, їх зміни у процесі мовлення.
6. Норми сучасної української вимови. Вимова голосних і приголосних звуків.
7. Орфографія як розділ мовознавства, система загальноприйнятих правил написання. Співвідношення орфографії з графікою та орфоепією. Становлення орфографії української мови. Розвиток орфографії української мови в ХХ ст. Основні зміни до українського правопису 2019 р.
8. Принципи українського правопису.
9. Уживання великої літери.
10. Правопис складних слів.
11. Правопис слів іншомовного походження
12. Правопис прізвищ і географічних назв.
13. Зміни приголосних при словотворі.
14. Спрощення в групах приголосних.
15. Позначення м'якості приголосних на письмі.
16. Вживання апострофа.
17. Українська лексикологія. Однозначні і багатозначні слова. Причини виникнення багатозначності.
18. Омоніми, антоніми, пароніми.
19. Синоніми, їх види (повні і неповні). Поняття про синонімічний ряд.
20. Поняття про фразеологію і фразеологічні звороти. Фразеологізм і слово.
21. Українська лексикографія. Типи словників, їх типи.
22. Словотвір. Морфемний склад слова. Типи морфем. Основа слова, закінчення. Типи основ.
23. Морфологічні типи словотворення.
24. Неморфологічні типи словотворення.
25. Морфологія як частина граматики. Принципи виділення частин мови. Повнозначні і службові частини мови. Вигуки.
26. Іменник, його лексико-граматичні категорії.
27. Категорія роду іменників.
28. Категорія числа іменників.
29. Категорія відмінка.
30. Іменники I та II відміни, особливості словозміни.
31. Іменники III та IV відміни, особливості словозміни.
32. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини.
33. Незмінювані іменники.
34. Прикметник як частина мови. Семантичні групи прикметників. Проміжні розряди прикметників.
35. Якісні прикметники, їх особливості. Творення ступенів порівняння якісних прикметників.
36. Особливості відмінювання прикметників.
37. Правопис складних прикметників.
38. Числівник, його категоріальні ознаки. Розряди числівників за структурою та значенням.
39. Особливості словозміни та правопису числівників.
40. Займенник як частина мови. Розряди займенників за значенням.
41. Особливості відмінювання та правопису займенників.
42. Дієслово. Словозміна дієслів. Дієслова I і II дієвідміни.
43. Дієприкметник як дієслівна форма. Творення та правопис.
44. Дієприслівник. Творення та правопис.

45. Прислівники, особливості їх правопису.
46. Службові слова. Особливості правопису прийменників, сполучників, часток.
47. Просте ускладнене речення. Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченні з однорідними членами.
48. Речення з відокремленими членами.
49. Звертання. Значення і способи його вираження. Пунктуаційне виділення звертань.
50. Вставні слова, словосполучення і речення.
51. Складне речення як синтаксична одиниця. Ознаки складного речення та засоби зв'язку його предикативних частин. Формально-синтаксична структура складного речення. Семантико-синтаксична структура складного речення і її взаємозв'язок з формально-синтаксичною структурою. Класифікація складних речень.
52. Загальна характеристика складносурядного речення. Сміслові відношення між предикативними частинами та засоби їх вираження. Складносурядні елементарні речення, їх функціональні різновиди. Складносурядні багатокomпонентні речення.
53. Складнопірядне речення. Структурні особливості складнопірядних речень. Класифікація складнопірядних речень. Структурно-семантична класифікація складнопірядних речень. Семантико-структурні типи складнопірядних речень. СПР нерозчленованої структури, їх типи. СПР розчленованої структури, їх типи. Складнопірядні багатокomпонентні речення. Основні різновиди багатокomпонентних складнопірядних речень: речення з однорідною супірядністю, речення з неоднорідною супірядністю, речення з послідовною пірядністю. Контаміновані складнопірядні багатокomпонентні речення
54. Загальна характеристика безсполучникових речень, їх ознаки і засоби зв'язку. Класифікація безсполучникових речень. Складні безсполучникові елементарні речення. Речення з однотипними (однорідними) частинами. Речення з різнотипними (неоднорідними) частинами. Складні безсполучникові багатокomпонентні речення.
55. Складні сполучникові речення з різними видами зв'язку, їх загальна характеристика. Основні різновиди складних синтаксичних конструкцій із сурядним і пірядним зв'язком. Складні синтаксичні конструкції із сполучниковим та безсполучниковим зв'язком. Період як синтаксична структура.
56. Конструкції з чужим мовленням. Чуже мовлення і способи його відтворення. Поняття прямої мови, її структурно-семантичні ознаки. Слова автора, особливості їх структури та комунікативно-стилістичні функції. Непряма мова, її специфіка як засобу передачі чужого мовлення. Невласне пряма мова, її структурно-семантичні ознаки та стилістична роль. Цитати.
57. Сутність тексту, його ознаки. Типологія тексту. Питання про одиниці тексту. Складне синтаксичне ціле як складова одиниця тексту, його будова і функції. Типи зв'язку між компонентами ССЦ. Структурні типи ССЦ. Засоби зв'язку між реченнями у ССЦ. Типи контекстуальних відношень між реченнями у ССЦ.
58. Пунктуація. Принципи української пунктуації: структурний, смисловий, інтонаційний. Система розділових знаків. Найголовніші правила вживання розділових знаків: розділові знаки в кінці речення; розділові знаки в простому реченні; розділові знаки в складному реченні.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Система оцінювання навчальних досягнень студентів з курсу «Сучасна українська мова з практикумом» ґрунтується на компетентнісному підході, що передбачає формування в майбутніх фахівців здатності до результативного послуговування мовно-мовленнєвими засобами з метою розв'язання комунікативних професійних завдань.

Загальний підсумковий бал з дисципліни визначається на основі додавання (знаходження суми) балів за всі види робіт, передбачених робочою навчальною програмою з дисципліни, і виставляється у відомість обліку успішності, індивідуальний навчальний план студента та/або залікову книжку за двома шкалами оцінювання: 100-бальною і ECTS.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність із дисципліни – 100 балів. Підсумкова оцінка є сумою балів, які отримує студент за поточну роботу на практичних заняттях, виконання завдань для самостійної роботи студентів, модульний контроль.

Максимальний бал за кожне практичне заняття, виконану самостійну роботу, модульний контроль розраховується як частка ваги кожного виду робіт до кількості таких форм роботи, визначених робочою програмою навчальної дисципліни.

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни (форма підсумкового контролю у 2 семестрі – екзамен) для здобувачів освіти денної форми навчання

Практичні заняття									Самостійна (індивідуальна) робота			Модульний контроль					Форма семестрової атестації - іспит
Максимальна кількість балів – 55									Максимальна к-сть балів – 22			Максимальна кількість балів – 13					Максимальна к-ть балів – 10
ПЗ №1	ПЗ №2	ПЗ №3	ПЗ №4	ПЗ №5	ПЗ №6	ПЗ №7	ПЗ №8	ПЗ №9	СР №1	...	СР №11	МКР 1	МКР 2	МКР 3	МКР 4	МКР 5	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	2	2	2	2	3	2	3	3	10

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни (форма підсумкового контролю у 2 семестрі – екзамен) для здобувачів освіти заочної форми навчання

Практичні заняття									Самостійна робота			Модульний контроль					Форма семестрової атестації - іспит
Максимальна кількість балів – 55									Максимальна к-сть балів – 22			Максимальна кількість балів – 13					Максимальна к-ть балів – 10
ПЗ №1	ПЗ №2	ПЗ №3	ПЗ №4	ПЗ №5	ПЗ №6	ПЗ №7	ПЗ №8	ПЗ №9	СР №1	...	СР №11	МКР 1	МКР 2	МКР 3	МКР 4	МКР 5	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	2	2	2	2	3	2	3	3	10

Основними критеріями оцінювання знань студентів є:

1. Характер і якість самостійної підготовки студентів до заняття.
2. Ступінь усвідомлення навчального матеріалу, розуміння того, про що повідомляється.
3. Повнота, правильність і точність відповіді.
4. Уміння застосовувати набуті знання у практичній діяльності.
5. Мовленнєве оформлення відповіді, вміння донести інформацію до свідомості інших.

Сума балів за 100 бальною шкалою	Оцінка ECTS	Рівень навчальних досягнень студентів	Критерії
90-100	A	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями; сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, повно, логічно й послідовно розкриває зміст теоретичних питань; виявляє різнобічні, систематизовані, глибокі знання; вільно володіє теоретичними основами і лінгвістичною термінологією; висловлює власні думки, робить аргументовані висновки, рецензує й доповнює відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; демонструє ґрунтовні знання першоджерел, усвідомлене розуміння різних мовознавчих підходів у розв'язанні основних проблем мовознавства, у трактуванні лінгвістичних категорій, самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань; виявляє високий рівень літературного мовлення.
82-89	B	Достатній рівень володіння знаннями навчального матеріалу, уміннями їх практичного впровадження; сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, володіє понятійним апаратом мовознавства, логічно і послідовно викладає матеріал, висловлює власну думку, робить висновки, правильно розкриває основний зміст матеріалу, добре знає основні мовознавчі закономірності і вміє використовувати їх у розв'язанні практичних завдань, комплексно вирішує поставлені завдання, правильно використовує довідкову літературу, має стійкі навички виконання практичних завдань, добре володіє літературним мовленням, проте у відповіді допускає 1-2 незначні неточності у використанні лінгвістичної термінології чи тлумаченні мовних явищ.

74-81	C	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями і навичками; сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач вищої освіти достатньо володіє понятійним апаратом, правильно, логічно, послідовно викладає основний зміст матеріалу, добре знає основні мовознавчі закономірності і вміє використовувати їх у розв'язанні практичних завдань, комплексно вирішує поставлені завдання, правильно використовує довідкову літературу, за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; добре володіє культурою мовлення, але допускає незначні огріхи в порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці, у відповіді допускає 1 значну неточність (серйозну помилку) у використанні термінології чи тлумаченні мовних явищ.
64-73	D	Середній рівень володіння теоретичними відомостями, практичними вміннями і навичками; сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, правильно викладає теоретичний матеріал на рівні репродуктивного мислення, володіє термінологією, вміє проілюструвати теоретичні положення прикладами, у відповіді неповно обґрунтовує висновки, припускається помилок в узагальненні, допускає низку суттєвих помилок у використанні спеціальної термінології та інтерпретації мовних явищ, зміст окремих питань викладає частково, непослідовно, відповідь виявляє прогалини у знаннях.
60-63	E	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижче за середній; рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання нижче середнього	Здобувач вищої освіти знайомий із основними поняттями навчального матеріалу, викладає зміст теоретичних питань на репродуктивному рівні, у цілому володіє термінологією, уміє проілюструвати теоретичні положення прикладами, у відповіді неповно обґрунтовує висновки, припускається помилок в узагальненні, у розкритті окремих теоретичних положень припускається суттєвих помилок, неточності у розумінні та інтерпретації мовних явищ, відчуються труднощі у використанні теоретичних положень для розв'язання практичних завдань, не вміє самостійно зробити узагальнюючий висновок, планує та виконує частину завдання за допомогою викладача.
35-59	FX	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни; низький рівень сформованості загальних і фахових	У здобувача вищої освіти відсутня логіка й обґрунтування теоретичних положень, відповідь має переважно репродуктивний характер, допускаються суттєві помилки, відповіді мають фрагментарний характер, у відповіді не розкриті основні поняття, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання

		компетентностей, професійних результатів навчання	
1-34	F	Низький рівень знань із курсу, здобувач освіти на елементарному рів- ні володіє загаль- ними теоретичними відомостями про мову, мовлення, комунікацію, культуру мовлення. Не знає мовних норм, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення курсу.	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, виконує лише окремі елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Білявська Т. М. Сучасна українська літературна мова з практикумом: навчально-методичний посібник. Миколаїв: видавець Румянцева Г.В., 2023. 328 с. URL: <http://dspace.mdu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1159/1/%D0%91%D1%96%D0%BB%.pdf>
2. Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 416 с. URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/1587/1/Suchasna_ukrains.pdf
3. Кузнецова Г.П., Корчова О.М., Кухарчук І.О., Холявко І.В. Культура мовлення та риторика: навчальний посібник. Глухів: РВВ Глухівського НПУ ім. О.Довженка, 2020. 325 с.
4. Кухарчук І. О. Синтаксис складного речення : електронний навчальний посібник. Глухів, 2016.: URL: <http://library.gnpu.edu.ua/books/Syntax%20sentence/index.htm>
5. Кухарчук І.О. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Практикум : навчальний посібник. Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка. 2011. 214 с.
6. Кухарчук І.О. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Тестові завдання і контрольні роботи : навчальний посібник. Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка. 2012. 342с.
7. Сучасна українська літературна мова. Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія : навч. посіб. / уклад. Зоя Іванівна Комарова. Умань : Візаві, 2023. 202 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/15402/1/Modern%20Ukrainian%20language.pdf>
8. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Бондаренко та ін. Київ : Знання, 2010. 270 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Moisiienko_Anatolii/Suchasna_ukrainska_literaturna_mova_Leksykolo_hia_Fonetyka.pdf
9. Український правопис / Національна академія наук України. Київ: Наукова думка, 2019. 282 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/%202019.pdf>
10. Хомік О. Є. Сучасна українська літературна мова: практикум / О. Є. Хомік, Р. Л. Сердега. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 204 с. URL: https://philology.karazin.ua/wp-content/uploads/2022/10/Suchasna-ukrainska-literaturna-mova-praktykum_Serdeha.pdf
11. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська мова: Модульний курс. Київ: Вища школа, 2007. 823 с. URL: <https://www.scribd.com/document/530603606/Shkuratiana-Ng-Shevchuk-Sv-Suchasna-Ukrayinska-Literaturna-m>
12. Ющук І.П. Практикум з правопису і граматики української мови. К. : Освіта, 2012. 270 с. URL: <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/d196.pdf>

Додаткова:

1. Бевзенко та ін. Сучасна українська мова. Синтаксис: навч. посіб. /С.П. Бевзенко, Л.П. Литвин, Г.В. Семеренко. Київ: Вища школа 2005. 270 с.
2. Бодик О.П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури. 2021. 416 с.
3. Бойко В.М., Давиденко Л.Б. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Академвидав. 2014. 240с.
4. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська мова. Фонетика. Фонологія. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. Київ. 2006. С. 7 – 194.
5. Вакарюк Л.О., Панцьо С.Є. Українська мова. Морфеміка і словотвір : Навч. посібник. Тернопіль. 2010. 200 с.
6. Горпинич В.О. Морфологія української мови: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : ВЦ «Академія». 2004. 336 с.
7. Кухарчук І.О. Особливості вивчення неповних речень: комунікативно-діяльнісний підхід. *Дивослово*. 2007. № 10. С. 34–37.
8. Кухарчук І.О. Обставина як структурно-семантичний компонент речення: практичний аспект. *Наукові записки : зб. наук. праць Ніжинського державного університету імені Миколи*

- Гоголя / гол. ред.: Є. І. Коваленко. Серія: Психолого-педагогічні науки. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. № 4. С. 90–95.
9. Кухарчук І.О. Відокремлення у структурі простого речення: теоретико-методичний аспект. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Одеса. **2019**. Випуск 16. Том 2. С.69–73. *Index Copernicus*.
 10. Кухарчук І.О. Вивчення складносурядного речення: види вправ і завдань// *Науковий потенціал дослідника: філологічні та методичні пошуки* : зб. наукових праць викладачів і студентів факультету філології та історії [випуск 6] / відп. редактор В. А. Каліш. Суми : Вінніченко М.Д., 2018. С.210–215.
 11. Лепеха Т. В. Українська мова : навчальний посібник для старшокласників, абітурієнтів, студентів нефілологічних факультетів вузів / Т.В. Лепеха. 2-е вид. Київ : Просвіта, 2000. 327 с.
 12. Плющ М.Я. Граматика української мови : у 2 ч. Ч.І. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. Київ : Вища школа. 2005. 286с.
 13. Шевчук С. В., Лобода Т. М. Практикум з української мови: Модульний курс: Навч. посіб. Київ: Вища шк., 2006. 326 с.

Словники:

1. Волощак М. Неправильно-правильно: довідник з українського слововживання : за матеріалами засобів масової інформації. 2-е вид., доп. Київ: Просвіта : Українська Видавнича Спілка, 2004. 159 с.
2. Головащук С. І. Складні випадки наголошення : словник-довідник. Київ : Либідь, 1995. 192 с.
3. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. Вид. 2-е, випр. Київ : Наукова думка, 2010. 431 с.
4. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. Київ : Освіта, 2008. 320 с.
5. Демська О. М., Кульчицький І. М. Словник омонімів української мови. Львів : Фенікс, 1996. 223 с.
6. Єрмоленко С. Я. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
7. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови : близько 20 000 синонім. рядів. 4-те вид., опрац. і значно допов. Львів : БаК, 2012. 523 с.
8. Орфоепічний словник української мови : в 2 т. : близько 140 000 сл. / НАН України, Ін-т укр. мови, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні. Київ : Довіра, 2001–2003. Т. 1 / уклад. М. М. Пешак та ін. Київ, 2001. 955 с.; Т. 2 : О-Я / уклад.: Пешак М. М. та ін.; за ред. М. М. Пешак, В. М. Русанівського. 2003. 819 с.
9. Словник-довідник з культури української мови / Д. Г. Гринчишин та ін. 3-тє вид., випр. Київ : Знання, 2006. 367 с.
10. Словник іншомовних слів : 23000 слів та термінологічних словосполучень / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ : Довіра : УНБЦ «Рідна мова», 2000. 1017 с.
11. Словник української мови : В 11-и т. / ред. кол. : І. К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наук. думка, 1970–1980.
12. Український орфографічний словник: близько 170 000 слів / НАН України, Укр. мовно-інформ. фонд, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні; уклад. В. В. Чумак та ін.; ред. В. М. Русанівський. 6-е вид., перероб. і допов. Київ : Довіра, 2006. 959 с.

Інформаційні ресурси:

1. Словники України. URL: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>
2. Колекція українських словників. URL: <http://slovopedia.org.ua/>
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови. URL: <http://www.slovnyk.net>
4. Українська мова : Енциклопедія. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
5. Український лінгвістичний портал. URL: <http://ulif.mon.gov.ua>
6. Електронний «Український правопис. URL: <http://www.pravopys.net/>
7. Словник термінів та понять. URL: <http://termin.com.ua/>
8. Культура мови на щодень. URL: <http://kultura-movy.wikidot.com/about>

